

УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

*Укладач – доцент кафедри публічного управління та адміністрування, к. е. н., доцент
О. В. Мирна*

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Управлінський контроль в публічній сфері» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Предметом навчальної дисципліни є поглиблене вивчення особливостей вироблення та реалізації управлінсько-контролюючої діяльності як чинника оптимізації державної політики на загальнонаціональному і регіональному рівнях, а також здійснення коригувальних дій в публічній сфері.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна професійної підготовки вибіркової частини, тісно пов'язана з дисциплінами «Теорія державного управління», «Регіональне управління», «Державний бюджет», а також вивчається паралельно з навчальними дисциплінами «Електронні послуги на місцевому рівні», «Правові засади місцевого самоврядування», «Офісний менеджмент», «Креативний менеджмент».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти сучасного мислення та спеціальних знань у галузі управління на національному та регіональному рівнях; набуття умінь та формування компетентностей, необхідних для виконання управлінської контрольної функції в органах публічного управління.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної є опанування відповідної сукупності знань, вмінь та навичок, які повинні сприяти загальнопрофесійній підготовці майбутніх фахівців і забезпечити належне виконання ними покладених завдань у сфері публічного управління.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- теоретичні і правові засади управлінського контролю в публічній сфері, його форми і методи для аналізу та вирішення національних та регіональних проблем;
- основні напрями управлінського контролю, становлення та розвитку контролю в діяльності органів публічного управління та регулюванні місцевих процесів в Україні;
- практику залучення світового досвіду в управлінський контроль в публічній сфері України.

вміння:

- з визначення оптимальних шляхів вироблення та реалізації управлінського державного контролю та його місця у загальній системі державного управління та місцевого самоврядування;
- з визначення ефективності діючих механізмів державного контролю за результатами аналізу програм і проектів, вітчизняного й зарубіжного досвіду їх вироблення та реалізації, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;
- з визначення показників успішності процесів, видів, форм державного контролю на основі існуючого стану держави за умов наявних концептуальних, інформаційних, кадрових, фінансових, ресурсів у межах чинного правового поля шляхом зіставлення ресурсів і потреб;
- з визначення основних напрямів вдосконалення державного контролю України, зокрема організаційно-правових засад державного управління та місцевого самоврядування;
- з визначення вузлових проблем та напрямів державного контролю, механізмів упровадження, застосовуючи комплексний підхід до системного аналізу за результатами

вивчення кількісних та якісних параметрів та показників здійснених (впроваджених) державних (недержавних, за участю держави) планів, проектів, програм, використовуючи методи системного, структурно-функціонального, кореляційно-регресивного аналізу;

– з розробки планів, програм, проектів проведення контролю державних, регіональних і галузевих програм національного розвитку на основі методології конструювання моделей виходячи із концептуального, ресурсного, кадрового, інформаційного забезпечення та механізмів упровадження державно-управлінських рішень у різних сферах;

– з розробки пропозицій щодо вдосконалення чинного нормативно-правового забезпечення державного контролю на підставі визначення юридичних властивостей, виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення й аналізу ефективності чинних вітчизняних, міжнародних, зарубіжних нормативно-правових документів, існуючої практики контролю процесів та просторів на міжнародному, зарубіжному, регіональному, муніципальному, комунальному рівнях;

– з розробки проектів нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку різних сфер життя України, процесів українських регіонів, забезпечення функціонування структур, які побудовані на різних формах власності, на засадах конституційно-правової регламентації законодавчого та нормотворчого процесів;

– з розробки внутрішньої нормативної документації (накази, розпорядження) щодо виконання управлінського контролю міжнародних, державних, регіональних, галузевих, міжгалузевих програм, планів, проектів регіонального та національного розвитку на засадах системної оцінки державно-управлінської діяльності шляхом застосування методів системного аналізу планів, програм, проектів та відповідних обґрунтувань;

– з розробки практичних рекомендацій для контролюючих органів держави щодо вибору ефективних засад, інструментів і варіантів контролю за ходом вироблення та реалізації державної політики на основі методів порівняльного аналізу стану національного простору і регіональних процесів, міри їхньої узгодженості та єдності, рівня ефективності;

– з аналізу проблем, ресурсного потенціалу і напрямів вироблення і реалізації управлінського контролю в публічній сфері;

– з аналізу процесів вироблення, реалізації, регулювання та управління контролем в публічній сфері, зокрема планами, програмами, проектами та їх елементів, шляхи й методи вдосконалення структури концептуального, кадрового, фінансового, інституційного забезпечення, політико-правові проблеми управління контролем, приймаючи відповідні управлінські рішення.

способи мислення:

– формування суджень – форми відображення об’єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері технологічних процесів;

– пропонування міркувань – низки пов’язаних суджень, спрямованих на те, щоб з’ясувати істинність якої-небудь думки у сфері технологічних процесів, доведення її або заперечення;

– створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області технологічних процесів;

– генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах системи технологій в їх істотних зв’язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

– здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

– ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у різних сферах діяльності;

– здатність організовувати та проводити дослідження, використовуючи сучасну методологію;

- здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер спеціальності для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу;

- ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків та здатність формувати ефективну сучасну технологічну систему підприємства.

морально-етичні цінності:

- сформувати уявлення про моральні цінності людини;

- здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

- формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

- виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, об'єкт та функції управлінського контролю

Сутність управлінського контролю як навчальної дисципліни. Предмет управлінського контролю. Управлінський контроль як системна галузь. Функції управлінського контролю. Наукові основи розробки концепції управлінського контролю. Понятійно-категоріальний апарат управлінського контролю. Процес управлінського контролю в Україні: сутність, об'єкт та функції. Розроблення засад та механізмів управлінського контролю в публічній сфері.

Тема 2. Загальна характеристика функції контролю

Роль і місце контролю в системі управління. Етапи процесу контролю: вимірювання процесів; порівняння реального виконання зі стандартами; оцінка та реакція. Модель процесу контролю. Види управлінського контролю: попередній; поточний; завершальний.

Класифікація інструментів управлінського контролю. Фінансовий контроль та його основні складові. Характеристика інструментів аналізу фінансової звітності. Сутність та складові операційного контролю. Графік Ганта. Сітьовий графік. Розрахунок параметрів сітьового графіка, визначення тривалості «критичного шляху».

Сутнісна характеристика контролю якості продукції. Види і методи технічного контролю якості. Показники оцінки рівня якості продукції та методика їх розрахунку. Застосування статистичних методів у технології приймального контролю.

Контроль поведінки працівників: модель; методи оцінки реального виконання; прямий управлінський контроль; замітники прямого управлінського контролю. Ефективність контролю. Основні характеристики ефективної системи контролю. Дисфункціональний ефект системи контролю та методи його подолання.

Ефективність діяльності організації. Поняття «організаційна ефективність». Класифікація видів ефективності організації: індивідуальна, групова, загальноорганізаційна.

Концепції визначення ефективності управління: цільова; системна; на основі досягнення балансу інтересів; функціональна; композиційна. Критерії ефективності управління організацією за зазначеними концепціями. Напрямки підвищення ефективності управління організацією.

Тема 3. Контроль в публічному управлінні

Сутність і види контролю у суспільстві. Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності. Публічний контроль у сфері виконавчої влади в Україні, його зміст та правові засади. Відповідальність Кабінету міністрів України.

Види контролю. Здійснення державного контролю щодо виконавчої влади з боку

суб'єктів інших гілок влади: парламентський контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, адміністративний нагляд міліції. Інформаційна асиметрія, гласність, прозорість та відкритість в реалізації громадського контролю. Роль самоврядування, громадських організацій, органів масової інформації в посиленні громадського контролю.

Сутність і види контролю у суспільстві. Контрольна влада у системі управління, її органи та форми діяльності. Функціональний аналіз та контролінг діяльності органу публічного управління.

Тема 4. Теорії та концепції управлінського контролю, науково-методичні засади його дослідження

Аналіз управлінського контролю. Світові та вітчизняні, класичні та сучасні теорії і концепції управлінського контролю. Моделі управлінського контролю. Науково-методичні засади процесу дослідження управлінського контролю. Розроблення та коригування теорій і концепцій управлінського контролю в Україні та у світі. Управлінський контроль в Україні як об'єкт системного аналізу. Структурно-функціональний аналіз управлінського контролю. Теоретичні засади централізації і децентралізації управління та регулювання процесу управлінського контролю в публічній сфері.

Тема 5. Мета, завдання і критерії державного контролю

Конституційно визначені контролюючі функції держави. Стратегії розвитку державного контролю як чинника формування та функціонування державної політики. Завдання державного контролю і критерії ефективності їхньої реалізації. Технології конструювання державно-контролюючої діяльності України. Єдність, цілісність, системність процесу та технологій державного контролю у різних часопросторових вимірах держави, зважаючи на динаміку ключових сфер життєдіяльності держави. Значення державного контролю у забезпеченні цілісності та системності державної політики, її вироблення та реалізації.

Тема 6. Світові стандарти державного контролю

Міжнародні стандарти державного контролю. Світова практика державно-управлінського аудиту. Теорія та практика державно-контролюючої діяльності у зарубіжних країнах. Особливості державного контролю зарубіжних держав. Міжнародні, міждержавні, європейські контрольні органи. Міжнародне співробітництво у сфері запровадження державного контролю. Адаптація міжнародних норм і стандартів державного контролю. Упровадження європейських положень державного контролю у державно-управлінську практику України. Механізми упровадження європейських стандартів у розвиток системи контролю місцевого самоврядування України та органів самоорганізації населення (територіальних громад). Участь України в міжнародних, європейських, міждержавних системах контролю за діяльністю органів державного управління та місцевого самоврядування.

Тема 7. Забезпечення державного контролю

Історичні традиції державного контролю України. Механізми державного контролю в Київській Русі – Україні та Українському козацькому Гетьманаті XVII–XVIII ст. Державно-контролююча діяльність в добу Української Народної Республіки, в Українській державі П. Скоропадського, у період Директорії. Розвиток засад та механізмів контролю в УРСР.

Організаційне, інституційне, нормативно-правове, ресурсне, кадрове забезпечення державного контролю України на сучасному етапі. Чинне законодавство України щодо процедур державного контролю. Антимонопольне законодавство України. Укази Президента України, Постанови та розпорядження КМУ в сфері розвитку системи державного контролю. Акти місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Перспективи розвитку нормативно-правового забезпечення державного контролю та проблеми його систематизації. Вплив міжнародно-правових норм на систему державного контролю в Україні. Процес інтеграції України до євроатлантичних структур і його значення для розвитку вітчизняної системи державного контролю.

Складові державного контролю (цільові, функціональні, організаційні тощо).

Особливості реалізації складових державного контролю на центральному, регіональному, галузевому рівнях та у різних сферах суспільного життя. Динаміка структурних змін у сфері державного контролю.

Тема 8. Система та статус контролюючих органів в Україні

Організаційно-функціональна структура сфери державного контролю та загальні принципи її архітекτονіки. Система та структура центральних та місцевих контролюючих органів влади та їхня класифікація. Апаратні принципи функціонування контролюючих органів. Підходи до визначення обсягів повноважень контролюючих органів та його принципи. Напрями удосконалення системи контролю в Україні. Роль і місце у вітчизняній системі державного контролю Конституційного Суду України, системи судочинства, Генеральної Прокуратури України, Антимонопольного комітету, Державної аудиторської служби, Рахункової палати України, Державної фіскальна служба України, Державної митної служби України, Державної судової адміністрації, Державної служби статистики, Державної регуляторної служби України, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів і Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України: їх функції та структура.

Тема 9. Моніторинг і аудит у системі публічного управління

Моніторинг публічно-управлінської діяльності. Види, методи, технології моніторингу. Світові стандарти системи моніторингу. Публічне управління на засадах сучасних моделей якості. Адміністративний та функціональний аудит у публічному управлінні. Зовнішній та внутрішній аудит. Аудит публічно-управлінської діяльності. Стандарти МОБАУ в аудиторській діяльності України. Практичні етапи аудиту. Галузеві стандарти та процедури аудиту. Оцінювання державних програм. Зовнішнє оцінювання. Збір та аналіз даних. Вибір стратегії і практична діяльність у сфері моніторингу. Експертні оцінки. Демонстраційна програма.

Тема 10. Стратегічне управління, планування та цільове програмування у державному контролі

Стратегічне управління, планування, цільове програмування у державному контролі. Стратегічний аналіз контролюючої діяльності. Прогнозування державно-контролюючої діяльності. Аналіз процедур, технологій та результатів державного контролю. Планування державного контролю. Стратегічне планування у державному контролі. Цільове програмування та проектування у державному контролі.

Тема 11. Результативність і ефективність державного контролю

Результативність та ефективність функціонування суб'єктів і механізмів державного контролю. Оцінка ефективності державного контролю (критерії, якісні та кількісні параметри, стандарти, процедури оцінювання й оцінки). Раціоналізація та алгоритмізація процесу і технології державного контролю як чинник підвищення ефективності державного управління та місцевого самоврядування.

Тема 12. Управління процесом управлінського контролю в публічній сфері

Управління та регулювання контролюючої діяльності органів публічного управління. Регламентация процесу управлінського контролю в публічній сфері. Алгоритмізація управлінського контролю в публічній сфері. Стандарти і матриці управлінського контролю в публічній сфері. Контролююча діяльність та напрями її удосконалення як інструмент удосконалення моделі державного управління та місцевого самоврядування України.

Тема 13. Інформатизація управлінського контролю в публічній сфері

Інформаційне забезпечення управлінського контролю в публічній сфері. Інформаційні технології у процесі та процедурах управлінського контролю в публічній сфері, аналізі його результатів. Інформатизація органів публічного управління. Публічний контроль в інформаційній сфері. Науково-технічне забезпечення управлінського контролю в публічній сфері.

Тема 14. Підготовка та проведення державного контролю у різних сферах

Вироблення та реалізація державного контролю у різних сферах державної політики:

основні шляхи та етапи. Регіональні й галузеві особливості державного контролю. Державно-управлінський контроль: розроблення, прийняття, організація виконання, коригування. Класифікація контролю у державному управлінні. Державний контроль за національними, регіональними, галузевими процесами. Програми, плани, проекти державного контролю та механізми їхньої реалізації. Особливості державного контролю економічної, політичної, національно-безпекової та оборонної, гуманітарної сфер. Галузеві пріоритети державного контролю. Державний контроль у сфері раціонального природокористування та охорони природи (екологічний контроль). Державний контроль у науково-технічній сфері. Державний контроль за дотриманням прав і свобод громадян. Діяльність уповноваженого з прав людини.

Тема 15. Управлінський контроль у сфері виконавчої влади

Загальна характеристика державно-управлінського контролю у сфері виконавчої влади. Загальний та спеціальний контроль у сфері виконавчої влади. Правові форми реалізації контрольних повноважень органами виконавчої влади. Контроль за нормотворчою та адміністративною діяльністю виконавчої влади. Зовнішній та внутрішній контроль у сфері виконавчої влади. Президентський, парламентський, судовий

контроль та прокурорський нагляд у сфері виконавчої влади. Контрольні функції Верховної Ради України, її комітетів та Президента України. Контроль за дотриманням чинного законодавства та формуванням органів державної влади, призначенням їхніх керівників. Контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки та оборони. Контроль за якісним складом і діяльністю державних службовців. Головне управління державної служби. Аналіз стану та оцінки професійно-кваліфікаційного рівня керівників у системі державного управління та місцевого самоврядування.

Тема 16. Громадський контроль у сфері державного управління та місцевого самоврядування

Основні механізми суспільного впливу на державно-управлінську діяльність та напрями їхнього удосконалення. Громадська думка. Інструменти громадського впливу на реалізацію державної політики. Громадське управління державним розвитком: шляхи оптимізації структури громадського контролю у процесі вироблення та реалізації державної політики. Громадські ради при центральних та місцевих органах виконавчої влади. Особливості громадського контролю у процесі місцевого самоврядування. Громадські обговорення та слухання. Взаємодія органів державного управління та органів місцевого самоврядування з політичними партіями і громадськими організаціями. Участь громадськості у виробленні та реалізації державної політики.

Тема 17. Регіональні виміри управлінського контролю в публічній сфері

Розвиток управлінського контролю в публічній сфері на регіональному рівні. Контроль за діяльністю місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Взаємодія центральних та регіональних органів у підготовці та проведенні управлінського контролю в публічній сфері, аналізі його результатів. Контроль за управлінням суспільним розвитком на місцевому рівні. Контроль за діяльністю органів самоорганізації населення (територіальних громад).

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні : організаційно-правові засади [Текст]. / О. Ф. Андрійко – К. : Наук. думка, 2004. – 300 с.
2. Виконавча влада і адміністративне право [Текст] / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Ін-3. Юре, 2002. – 668 с.
3. Гапоненко А. Л. Стратегическое управление : [Учеб.] / А. Л. Гапоненко, А. П. Панкрухин. – М. : ОМЕГА-Л, 2010. – 464 с. (Сер. «Высшая школа менеджмента»).
4. Гошко А. Технологія системи соціального контролю діяльності органів місцевого самоврядування : / А. Гошко – К : Вид-во УАДУ, 2000. – 96 с.

5. Грищенко О. І. Контроль та оцінювання управлінської діяльності : опор. конспект лекцій : [Текст] / О. І. Грищенко. – К. : НАДУ, 2009. – 108 с.
6. Державне управління : [Навч. посіб.] / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с. (Сер. «Вища освіта XXI століття»).
7. Енциклопедичний словник з державного управління [Текст] / уклад: Ю. П. Сурмін [та ін.]; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. – К. : наду, 2010. – 820 с.
8. Контроль менеджменту в сучасному державному управлінні : деякі порівняльні практики / [пер. С. Ю. Полянський; відп. за вип. Ю. В. Наврузов]. – Д. : ДФ УАДУ, 1999. – 260 с.
9. Круш П. В. Регіональне управління : [Навч. посіб.] / П. В. Круш, О. О. Кожем'яченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 248 с.
10. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : [Навч. посіб.] / О. Д. Лазор. – К. : ЦУЛ, 2003. – 432 с.
11. Малиновський В. Державне управління : [Навч. посіб.] / В. Малиновський. – Луцьк : РВВ «Вежа» Вол. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2000. – 558 с.
12. Оболенський О. Ю. Державна служба : [Підруч.] / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 472 с.
13. Оболенський О. Ю. Державне управління та державна служба : [словник-довідник] / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 478 с.
14. Ординський В. Л. Управління в органах виконавчої влади : [Навч. посіб.] / В. Л. Ординський. – К. : ЦУЛ, 2008. – 296 с.
- Сушинський О. І. Контроль у сфері публічної влади : теоретико-методологічні та організаційно-правові аспекти : [Моногр.] / О. І. Сушинський. – Л. : ЛРІДУ УАДУ, 2002. – 467 с.
14. Якубовський О. П. Державна влада і громадянське суспільство : система взаємодії : [Моногр.]. / О. П. Якубовський, Т. А. Бутирська. – О. : ОРІД НАДУ, 2004. – 196 с.

Допоміжна

1. Авер'янов В. Дискусійні питання законодавчого регулювання державної служби в Україні [Текст] / В. Авер'янов, О. Андрійко // Вісник державної служби України. – 2005. – № 3. – С. 8.
2. Гаєвський Б. А. Політичне управління : [Навч. посіб.] / Б. А. Гаєвський, В. А. Ребало, М. В. Туленков. – К. : УАДУ, 2001. – 160 с.
3. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади: [Навч. посіб.] / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін. ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – К. : УАДУ, 2002. – 164 с.
4. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки [Текст] / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання, 2008. – 213 с.
5. Калюжний А. А. Інформаційне забезпечення виконавчої влади : [Навч. посіб.] / А. А. Калюжний // Виконавча влада в Україні. – К. : УАДУ, 2002. – С.109.
6. Керецман В. Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : [Моногр.] / В. Ю. Керецман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с.
7. Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика : [Навч. посіб.] / В. Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 160 с.
8. Матвиенко П. Обобщающая оценка развития регионов [Текст] / П. Матвиенко // Экономика Украины. – 2007. – № 5. – С. 26- 34.
9. Національна економіка : [Навч. посіб.] / за ред. В. М. Тарасовича. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
10. Омельчук В. В. Навчальна програма дисципліни «державний контроль» (для бакалаврів, спеціалістів). – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 24 с.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.97 №280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.kiev.ua. – Назва з титул. екрану.

12. Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності: Закон України із змінами і доповненнями № 284-XIV від 01.12.1998 [Текст] // Голос України - 22 грудня 1998 року - № 245. – 41-48 с.

14. Регіональна економіка : Словник довідник [Текст] / за ред. М. В. Підмогильного. – К. : Тираж, 2004. – 346 с.

15. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [Моногр.] / за ред. З.С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.

16. Синергия становления и развития региональных экономических систем : [Моногр.] / В. П. Решетило – Харьков : Харк. нац. акад. город. хоз-ва, 2009. – 218 с.

17. Соснін О. Національні інформаційні ресурси в сучасних умовах: проблемні питання вітчизняного законодавства [Текст] / О. Соснін // Право України. – 2003. – № 10. – С. 125.

18. Стефанюк В. Правові акти управління [Текст] / В. Стефаник // Право України. – 2003. – № 7. – С. 3–9.

19. Теорія та практика державного управління: [зб. наук. пр.] – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2012. – Вип. 4 (39). – 544 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2012-4/2012_04.pdf. – Назва з титул. екрану.

20. Харазішвілі Ю. Оцінка ефективності соціально-економічного розвитку регіонів України [Текст] / Ю. Харазішвілі // Економіка України. – 2007. – № 9 (550). – С. 55- 62.

Інформаційні ресурси

1. Державне управління: удосконалення та розвиток : Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dy.nauka.com.ua/. – Назва з титул. екрану.

2. Державне управління: теорія і практика : Електронний науковий фаховий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/enfzh.html>. – Назва з титул. екрану.

3. Управління сучасним містом : Журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrregion.org.ua/nauka/journal – Назва з титул. екрану.

4. Державне управління та місцеве самоврядування : Збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/vidannya.htm>. – Назва з титул. екрану.

5. Офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>. – Назва з титул. екрану.

6. Урядовий портал : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>. – Назва з титул. екрану